

21. jún 2010

Postoj verejnosti k štrukturálnym reformám

Pripravil: Matej Šiškovič

Dôsledky ekonomickej krízy zdôraznili v mnohých krajinách potrebu uskutočnenia štrukturálnych reforiem zameraných na zvyšovanie ekonomického potenciálu. Úspešnosť implementácie štrukturálnych reforiem závisí aj od postoja občanov k reformám. V posledných dvoch rokoch viac občanov vníma potrebu reforiem, pričom podpora reformám najvýraznejšie stúpila v štátoch, ktoré zaznamenali najväčší prepád HDP. Viac obyvateľov eurozóny by akceptovalo financovanie reforiem prostredníctvom zníženia verejných výdavkov (napr. sociálne dávky) než zvýšením daní, pričom postoj k akceptácii nákladov je v jednotlivých krajinách rozdielny. V roku 2009 si na Slovensku 78 % občanov myslelo, že pre zlepšenie výkonnosti našej ekonomiky sú potrebné významné reformy, pričom 14 % obyvateľov by akceptovalo financovanie reforiem zvýšením daní a 30 % znížením verejných výdavkov. Zaujímavým zistením je, že v mnohých krajinách veľký podiel občanov deklaruje potrebu štrukturálnych reforiem, ale chýba ochota znášať ich náklady. Taktiež je otázkou, nakoľko je deklarovaná miera akceptácia reforiem totožná so skutočnou akceptáciou.

Štrukturálne reformy
zvyšujú potenciálny produkt

Hospodárska kríza sa prejavila nielen v poklese dopytu, ale aj spomalením rastu potenciálneho produktu. Dokonca môžeme konštatovať, že v dôsledku hospodárskej krízy došlo k trvalej strate časti potenciálneho produktu.¹ Preto je dôležité realizovať opatrenia, ktoré prispievajú k zvyšovaniu ekonomického potenciálu, zdravému ekonomickému vývoju a v konečnom dôsledku k rastu životnej úrovne obyvateľov. Medzi takéto opatrenia patria štrukturálne reformy zamerané najmä na zlepšenie podnikateľského prostredia, trhu práce a zvýšenia kvality a udržateľnosti verejných financií.

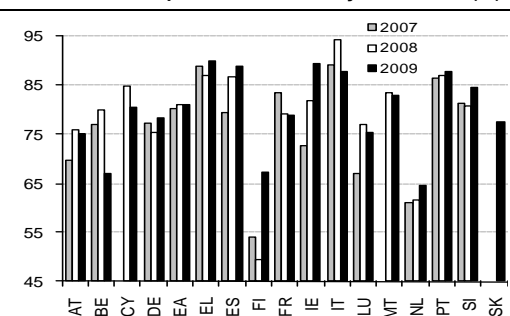
Mandát od voličov je
dôležitým faktorom
úspešných reforiem

Implementovať štrukturálne reformy nie je jednoduché, pretože často sa ich náklady prejavujú hneď, ale prínosy až neskôr. Náklady bývajú prevažne koncentrované na malé cieľové skupiny, zatiaľ čo prínosy sú široko rozložené. Taktiež neistota budúcich prínosov reforiem je vyššia ako riziko krátkodobých nákladov. Preto je dôležité venovať zvýšenú pozornosť faktorom, ktoré prispievajú k úspešnej realizácii reforiem. Jedným z nich je mandát od voličov, ktorý je podľa politickej ekonómie štrukturálnych reforiem veľmi dôležitý pre úspešnú implementáciu reforiem. Ak reformy podporia voliči vo voľbách, potom sa aj skôr zrealizujú. V prípade, že vláda nemá mandát od občanov, ťažšie presadí reformy. Výnimkou sú reformy, ktoré rýchlo prinesú benefity alebo reformy realizované v dôsledku krízy.

Prieskum Eurobarometer:
postoj občanov k reformám

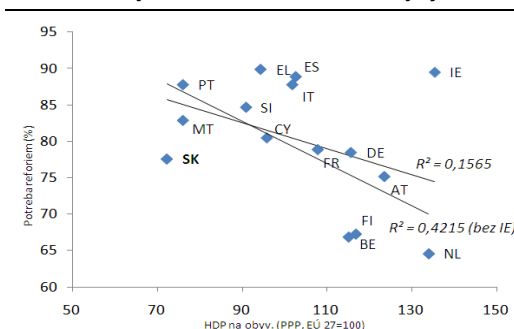
Dôležitou otázkou preto je, aký vplyv mala ekonomická kríza na postoj verejnosti k potrebe štrukturálnych reforiem. Vývoj postojov verejnosti k štrukturálnym reformám môžeme interpretovať na základe prieskumu Eurobarometer, ktorý sa uskutočnil v roku 2007, 2008 a 2009 v štátoch eurozóny. Prvé výsledky z minuloročného prieskumu publikovala EK v decembri 2009 v rámci pravidelnej štvrtročnej správy o ekonomickej situácii v eurozóne ([Quarterly Report on the Euro Area](#)).

Graf 1: Vnímaná potreba štrukturálnych reforiem (%)

Zdroj: EK

Graf 2: Postoj k reformám a bohatstvo krajiny

Zdroj: EK, prepočty IFP

¹ Komentár IFP 2010/02 - Vplyv hospodárskej krízy na saldo verejnej správy Slovenska v roku 2009

Z prieskumu vyplýva, že v rámci celej eurozóny je v posledných troch rokoch vnímaná potreba reforiem stabilná (80 - 81 %). Najvyššia vnímaná potreba reforiem bola v roku 2009 v Grécku, Írsku, Španielsku, Taliansku a Portugalsku. Naopak, v Holandsku, Belgicku a Fínsku si najmenší podiel občanov myslí, že pre ich krajinu sú potrebné významné štrukturálne reformy. Slovenská verejnosť vníma potrebu reforiem ako 6. najnižšiu zo 16. krajín eurozóny, pričom vzhľadom na relatívne nižšiu ekonomickú úroveň by mala byť miera vnímania potreby reforiem na Slovensku vyššia.

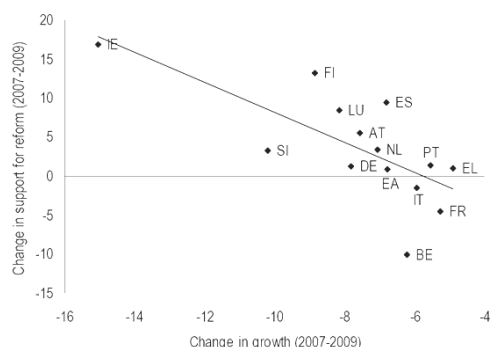
Miera vnímania potreby štrukturálnych reforiem vo všeobecnosti do určitej miery reflektuje skutočnú potrebu reforiem. Ako ukazuje graf 2, v chudobnejších krajinách si relatívne viac obyvateľov myslí, že sú u nich potrebné významné reformy. Výnimkou z tohto pravidla bolo v roku 2009 Írsko, kde napriek nadpriemernému bohatstvu obyvatelia vnímajú vysokú potrebu reforiem. Táto skutočnosť súvisí s krízou, keďže vnímaná potreba reforiem závisí nielen od bohatstva krajín, ale aj od krátkodobého ekonomického vývoja. Ako ukazuje graf 3, zmena v miere vnímania potreby štrukturálnych reforiem medzi rokmi 2007 a 2009 úzko súvisí so zmenou rastu HDP. Najvýraznejší pokles HDP z krajín eurozóny sa medzi týmito rokmi udial v Írsku, čo reflektuje aj výrazný vzostup vo vnímanej potrebe reforiem.

Kvôli nedostupnosti dát za roky 2007 a 2008 nie je možné v prípade Slovenska vyvodit' jednoznačné závery. Môžeme predpokladať, že relatívne nižšia miera vnímania potreby reforiem vzhľadom na ekonomickú úroveň bola spôsobená neskorším prejavom sa dôsledkov krízy v SR v porovnaní s ostatnými krajinami eurozóny. V prípade, že sú tieto predpoklady správne, môžeme očakávať, že v súčasnosti je miera vnímania potreby štrukturálnych reforiem v SR vyššia ako tomu bolo v roku 2009.

Napriek tomu, že obyvatelia eurozóny vysoko vnímajú potrebu štrukturálnych reforiem, miera ich akceptácie je výrazne nižšia. V prípade, že si reforma vyžiada dodatočné finančné náklady a nedôjde k realokácii zdrojov ani k navýšeniu deficitu, je možné ju financovať buď znížením verejných výdavkov alebo zvýšením daní. Podľa prieskumu by až 55 % Francúzov, 51 % Írov a Holanďanov akceptovalo financovanie reforiem prostredníctvom zníženia výdavkov, napr. sociálnych dávok. Na Slovensku by túto formu financovania akceptovalo len 30 % obyvateľov.

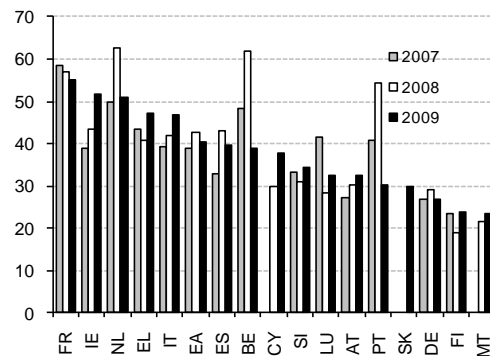
Ako financovať reformy?

Graf 3: Kríza a vnímanie reforiem

Zdroj: EK

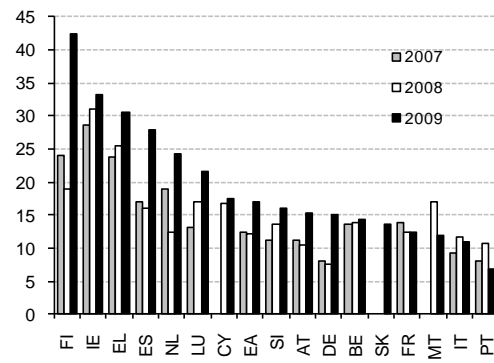
Graf 4: Ako financovať reformy ? - Znížením výdavkov (%)

Zdroj: EK

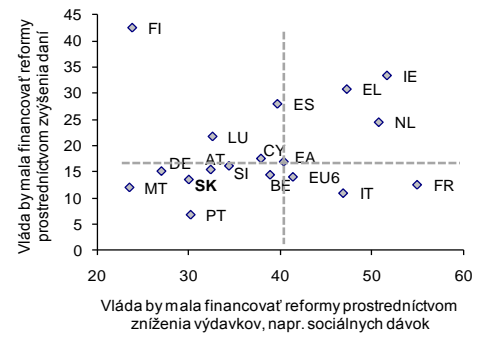
Financovanie reforiem prostredníctvom zvýšenia daní by dokázalo akceptovať relatívne najviac Fínov (42 %), Írov (33 %) a Grékov (31 %). Len 14 % Slovákov by akceptovalo zvýšenie daní za účelom financovania nákladov štrukturálnych reforiem. Na grafe 6 je prehľadne zobrazená relatívna preferencia uvedených zdrojov financovania reforiem v jednotlivých krajinách. Financovanie prostredníctvom zvýšenia daní preferujú relatívne najviac Fíni. Naopak, k zníženiu výdavkov sa prikláňajú v Taliansku a Francúzsku. Írsko, Holandsko a Grécko sú krajiny, kde sa občania vyjadrili, že sú ochotní financovať reformy aj formou zvýšenia daní aj formou zníženia výdavkov. Naopak, Slovensko sa spolu s Portugalsku a Maltou radí medzi krajiny, kde občania nechcú financovať reformy ani cez vyššie dane ani prostredníctvom redukcie verejných výdavkov.

Graf 5: Ako financovať reformy ? - Zvýšením daní (%)

Zdroj: EK

Graf 6: Ako financovať reformy (%)

Zdroj: EK

Z uvedeného vyplývajú dve zaujímavé skutočnosti. Prvou je existencia krajín, kde vysoký podiel občanov deklaruje potrebu štrukturálnych reforiem, ale títo občania nie sú zároveň ochotní znášať náklady týchto reforiem. Najvýraznejšia je táto skutočnosť v Portugalsku a na Malte, nasledujú Nemecko, Slovinsko a Slovensko. Druhou zaujímavou otázkou je, nakoľko je deklarovaná miera akceptácie reforiem totožná so skutočnou akceptáciou. Exemplárnym príkladom je Grécko, kde 90 % obyvateľov vyjadrilo potrebu reforiem a zároveň 31 % vyjadrilo ochotu akceptovať zvýšenie daní a až 47 % zníženie výdavkov. Súčasná situácia v Grécku však naznačuje, že medzi deklarovanou a skutočnou akceptáciou môžu byť významné rozdiely.